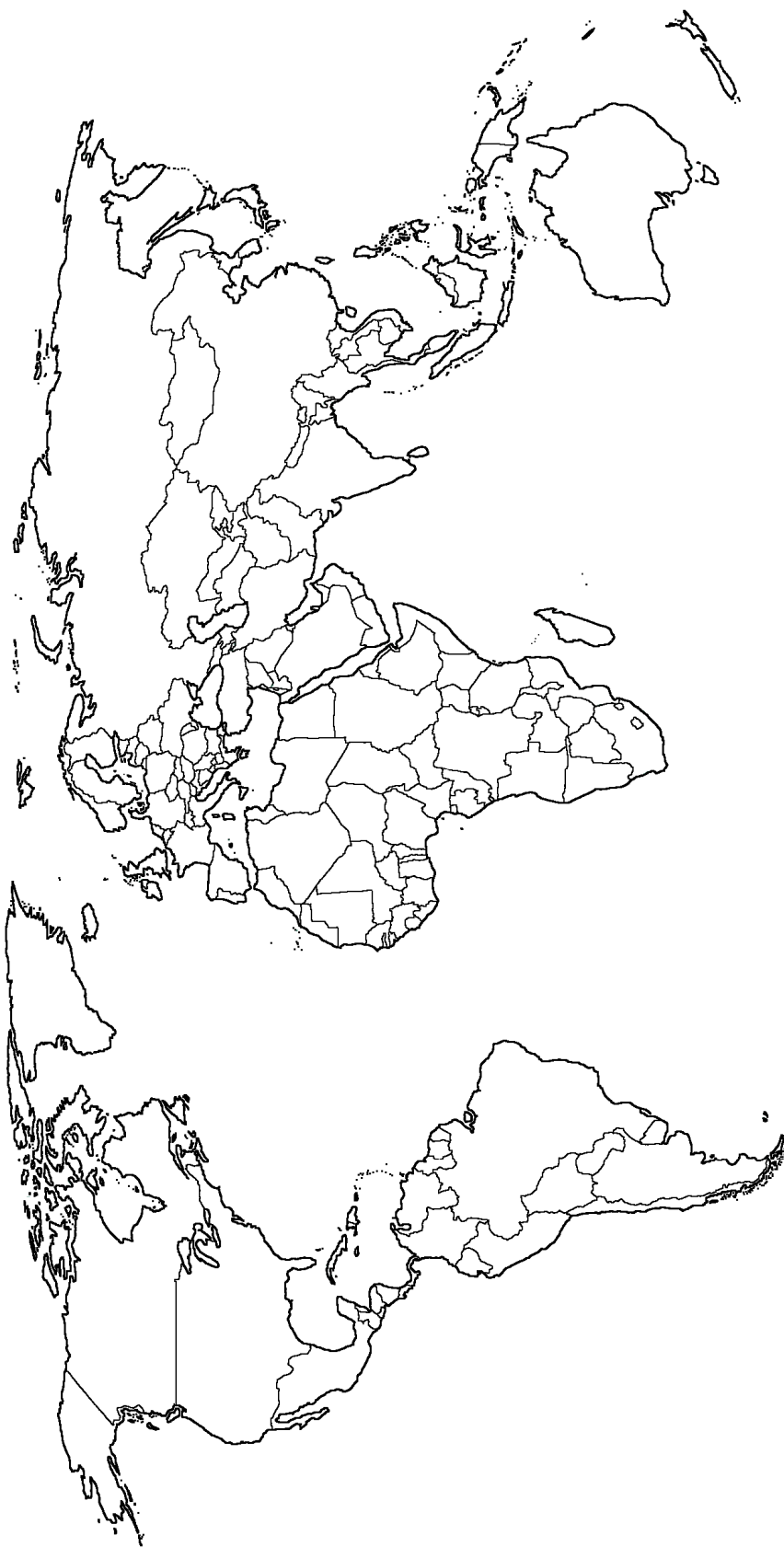

- 1 Den svenska inflationen var i december 2022 10,2% - den högsta på 30 år. Det har varit värre förr. Den tyska hyperinflationen rasade fram till november 1923. En av orsakerna var att Tyskland finansierade första världskriget med lån från den egna befolkningen. När kriget var slut ville människor ha tillbaka sina pengar. Tyska staten hade inga. Tyskland tryckte då sedlar i stora mängder som till slut blev nästan värdelösa. Vad kostade ett kilo bröd i Berlin i oktober 1923?
SVAR: 1) 201 mark X) 201 000 mark 2) 201 miljarder mark
-
- 2 Säpo har slagit till mot två män som misstänks för ett **ovanligt brott**. Brottsligheten ska ha pågått under flera års tid. De två männen greps i Stockholmsområdet. Enligt åklagaren är det brott som riktar sig i någon mening mot staten eller statsskicket. Det handlar förenklat om att man bildar eller deltar i en sammanslutning som i vart fall på grund av sin karaktär kan utvecklas till ett olagligt maktmedel som liknar en militär eller polisiär styrka. Vad kallas brottet?
SVAR: 1) stalkning X) olovlig kårverksamhet 2) it-brott
-
- 3 **Jordbävningar i Turkiet och Syrien**. Enligt en seismolog vid Uppsala universitet: De två kontinentalplattorna i området – den anatoliska i nordväst och den arabiska i sydost – hade stått still länge och byggt upp mycket energi. De senaste 120 åren har det inte skett något riktigt stort skalv i det här området. Vilka områden på jordklotet är det störst risk för jordbävningar?
SVAR: 1) vid stora floddalar X) vid tidvattenområden 2) vid plattgränserna
-
- 4 Ofattbart många människor har mist livet i Turkiet och Syrien. Skalven inträffade i tätbefolkade områden. Det första skedde även mitt i natten, när många människor fortfarande låg och sov. Skalven i Turkiet inträffade också nära markytan, vilket förstärker effekten. Det har skakat oerhört mycket, och byggnaderna har inte kunnat hålla emot. Sedan finns kanske den viktigaste frågan – om byggnadernas kvalitet. På bilder från Gaziantep, Adana och andra städer kan man se hur vissa hus klarat sig nästan oskadda, samtidigt som andra fallit ihop helt och hållet. Vad kan det bero på?
SVAR: 1) husen står på lera X) byggfusik och korruption 2) hög luftfuktighet
-
- 5 Polisen i Stockholm nekar tillstånd för en manifestation utanför turkiska ambassaden. Polisen har haft en dialog med Säpo och anser att den allmänna ordningen och säkerheten inte kan garanteras om demonstrationen skulle genomföras. Enligt Säpo har det skett en ökning av antalet attentatshot mot Sverige. Polisen uppger att beslutet att neka tillstånd den här gången tas på grund av den förändrade hotbilden. Vad har polisen nekat tillstånd till?
SVAR: 1) en ny koranbränning X) en demonstration 2) en flaggbränning
-
- 6 Det finns ett hopp i allt elände. Vad kallas dagen den 14 februari?
SVAR: 1) semmeldagen X) alla hjärtans dag 2) lönefridagen
-
- 7 Handelsbanken gjorde ett rörelseresultat på 7,5 miljarder kronor det fjärde kvartalet förra året. Det är en ökning med 18 procent jämfört med samma kvartal ett år tidigare. **Intjänningen från in- och utlåningen, alltså räntenettet**, ökade till 10,6 miljarder. Vad betyder det här? Vad tjänar banken stora pengar på?
SVAR: 1) låg sparränta och hög låneränta X) hög sparränta och låg låneränta 2) lika för båda
-
- 8 Ungefär 700 av 16 000 godkända varor är det brist på just nu. Situationen är allvarlig säger Läkemedelsverket. Det påverkar patienter och vården. *Orsaken kan vara* hög efterfrågan och höga fraktpriser. Vilka 700 varor är det brist på just nu?
SVAR: 1) mediciner X) skyddsutrustning 2) termometrar
-
- 9 Samrådets 15:e samekonferens beslutade 1992 i Helsingfors om denna dag. Dagen firades för första gången 1993 samtidigt som FN:s internationella urbefolkningsår officiellt öppnades. Det första samiska landsmötet hölls i Träante/Trondheim den 6 februari 1917. Vilken dag firar samerna den 6 februari?
SVAR: 1) sin självständighetsdag X) sin nationaldag 2) Sápmidagen
-
- 10 Sverige överväger en ny OS-ansökan till 2030 i samråd med Internationella olympiska kommittén (IOK). Det är vinter OS och Paralympics. När hade Sverige ett olympiskt sommar-OS senast?
SVAR: 1) 1896 X) 1912 2) 1936

Uppgift: rita in plattgränserna på världskartan.

Jordskorpan är uppdelad i sju stora plattor och ett tiotal mindre. Dessa rör sig i förhållande till varandra med en hastighet på några centimeter om året.

De sju stora kontinentalplattorna:

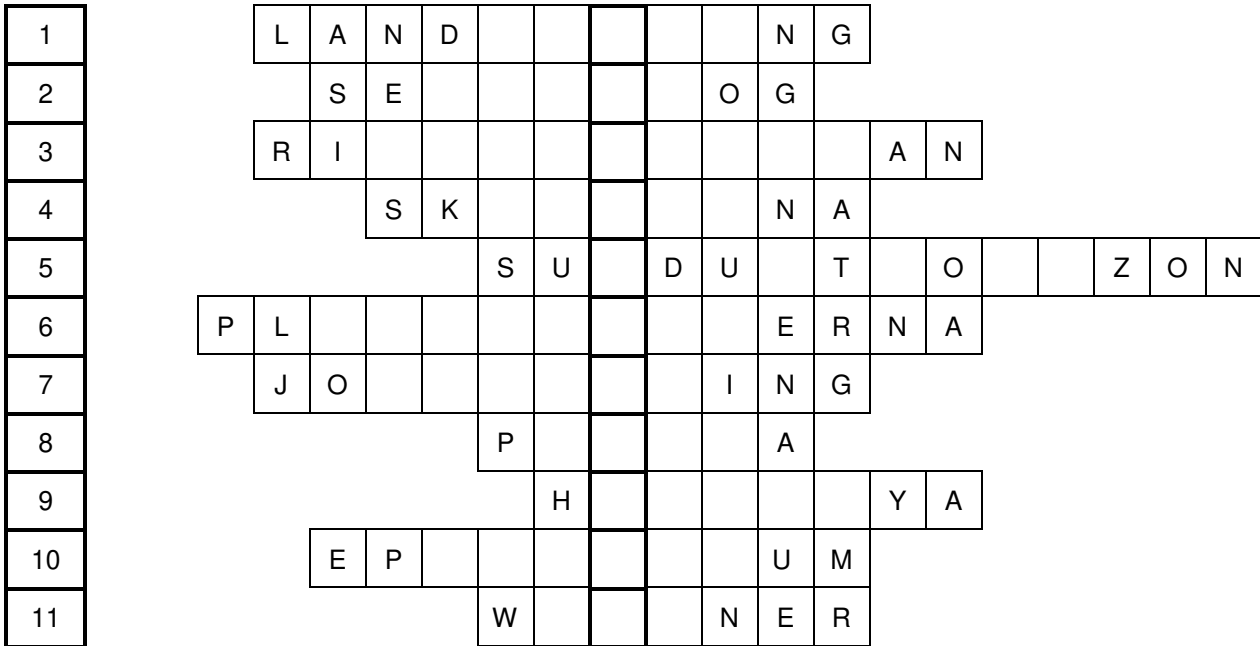
- a) Eurasiska
- b) Nordamerikanska
- c) Sydamerikanska
- d) Afrikanska
- e) Indo-australiska
- f) Antarktiska
- g) Stilla havs-plattan.

Dessa plattor består av jordskorpan plus den övre fasta delen av manteln.

Det finns tre typer av plattgränser:

- a) plattorna glider längs varandra.
- b) plattorna rör sig från varandra.
- c) plattorna kolliderar

Jordbävningar uppkommer när de spänningar utlöses som byggts upp på grund av rörelser i jordskorpan eller övre manteln. Stora mängder energi frigörs och sprids som vågor genom jorden. Det är dessa vågor som orsakar den skakning som känns vid en jordbävning. De områden i världen som är mest jordbävningsdrabbade ligger vid eller nära gränserna mellan de olika plattorna. Vid plattgränserna finns också de allra flesta av jordens vulkaner.

- Jordbävningar uppkommer när spänningar som byggts upp på grund av plattrörelser utlöses. Stora mängder energi frigörs och sprids i form av seismiska vågor genom jorden. Det är dessa vågor som orsakar den skakning som känns vid en jordbävning. De områden i världen som är mest jordbävningdrabbade ligger vid eller nära gränserna mellan de olika tektoniska plattorna som bygger upp jordskorpan. Det kan uppkomma markskakningar av andra orsaker än plattrörelser. Vilken orsak?
- Området i Turkiet och Syrien har drabbats av jordbävningar tidigare. *Det ligger precis vid en plattgräns. Här är det jordbävningar ganska regelbundet, så det är inte oväntat på så sätt*, säger en expert. Vad kallas experten?
- Skalan används av seismologer för att mäta styrkan på jordbävningen, det vill säga hur mycket energi som frigörs. Den frigjorda energimängden i jättejordbävningen i Chile 1960 motsvarade styrkan i miljontals Hiroshima-bomber. Vad kallas skalan?
- Den här bergskedjan formades för 400 miljoner år sedan, genom en kollision mellan dåvarande kontinenterna Laurentia (nuvarande Nordamerika) och Baltica (nuvarande Skandinavien). Bergskedjan hade en höjd som troligtvis var jämförbar med nuvarande Himalayas, men har blivit nedjämnd av erosionen under de årmiljoner som gått efter att den bildats. Vilken bergskedja?
- Världens största jordbävningar inträffar när två kontinentalplattor kolliderar dvs när en platta glider in under en annan. Under denna process hakar plattorna hela tiden i varandra och då uppstår kraftiga spänningar som, när de släpper, ger upphov till jordbävningar. Vad kallas den zon där detta inträffar?
- De flesta och kraftigaste jordbävningarna registreras i zoner där stora spänningar byggs upp. Sådana zoner är t ex Mittatlantiska ryggen där Azorererna och Island ligger. Vad kallas dessa zoner?
- Det inträffade söndagen den 23 oktober 1904 vid svensk-norska gränsen utanför Kosteröarna. Det hade sitt epicentrum i Oslofjordens södra del, och är med sin magnitud mellan 5,4 och 6,0 på richterskalan det starkaste som drabbat Sverige i modern tid. Det kändes av så långt österut som Helsingfors och Baltikum, och söderut i Danmark och Tyskland. Vad hände?
- Vad kallas den superkontinent som för ca 300–180 miljoner år sedan bestod av jordens samlade landmassa?
- Bergskedjan är bland de yngsta bergskedjorna på jorden. Enligt den moderna plattrörelseteorin är bergskedjans bildande ett resultat av en kontinentalkollision mellan Indoaustraliska och Eurasiska kontinentalplattan. Kollisionen började för ungefär 50 miljoner år sedan, då den indiska kontinentalplattan, sedermera Indoaustraliska plattan rörde sig norrut i en hastighet om cirka 20 centimeter per år och började kollidera med Eurasiska kontinentalplattan. Vilken bergskedja bildades?
- Vad kallas den punkt på jordytan som befinner sig rakt över jordbävningens fokus, den punkt djupt ner i marken där skalvet utlöses?
- Han är känd som upphovsmannen till teorin om kontinentaldrift. Han lade fram sin hypotes 1912. Den innebar att dagens kontinenter en gång hängt ihop i en enda landmassa som sedan delats i mindre stycken, vilka *förskjutits* till sina nuvarande lägen. Vad heter den tyska vetenskapsmannen?

Under vårterminen 2023 utkommer Veckans Nyheter under följande veckor: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 och 23.

Påsklov i vecka 15.

Effektivaste sättet att få kontakt med oss på Karin Förlag är via e-post: redaktionen@karinforlag.se

Uppstår det problem med e-posten glöm inte att ni har fått användarnamn och lösenord för inloggning på vår webbsida. På webbsidan finns alltid det aktuella numret av Veckans Nyheter.

Rätt svar till A.

1. byggfusk (2). Turkiet har utfärdat 113 arresteringsorder med koppling till det misstänkta byggfusket som kan ligga bakom att så många hus raserades i jordbävningen. Polisen har gripit 12 personer, varav flera ska vara byggnadskonstruktörer. Turkiet är på grund av sin geologiska position särskilt utsatt för jordbävningar och i flera år varnade experter för att många byggnader var osäkra. Olika regeringsbeslut och korruption har skapat kryphål i lagen för oseriösa byggtreprenörer som byggt på ett osäkert sätt.

2. en koranbränning (x)

3. alla hjärtans dag (1)

4. samerna (2)

5. Kina (x). Under loppet av en vecka har amerikanska stridsflygplan skjutit ned tre föremål i nordamerikanskt luftrum. Den 4 februari: Ballongen siktades första gången den 28 januari i amerikanskt luftrum, och tre dagar senare över kanadensiskt luftrum innan den åter kom in över USA. På lördagen den 4 februari sköts ballongen ned av ett amerikanskt stridsflygplan. Ballongen befann sig på omkring 18 000 meters höjd. Den sköts ned över vatten. Ballongen var 60 meter hög. USA har sagt att det rör sig om en kinesisk ballong som använts för att övervaka strategiska platser i USA. Kina avvisar detta och hävdar att det var en civil ballong för forskningsändamål som kommit på avvägar. Den 10 februari: Föremål över Alaska: Ett föremål som beskrevs som *stort som en mindre bil* sköts ned över Alaska. Föremålet uppgavs

utgöra en fara för civil flygtrafik eftersom det legat på 12 000 meters höjd. Detta föremål har inte beskrivits som en ballong. Den 11 februari: Föremål över Kanada: Ett föremål sköts på lördagskvällen ned ovanför provinsen Yukon i norra Kanada. Inte heller detta föremål har beskrivits som en ballong. Kanadas premiärminister Justin Trudeau meddelade att han – efter samtal med president Biden – beordrat att föremålet skulle skjutas ned.

6. glaciär (1)

7. veterinär (2)

8. 1912 (x)

Rätt svar till B.

1. 201 miljarder mark (2). Inflationen i Tyskland på 1920-talet innebar att värdet på riksmarken minskade extremt. Orsaken var det stora krigskadeståndet efter första världskriget samt strejken som följde på ockupationen av Ruhrområdet, som finansierades genom nytryck av sedlar.

Riksbanken höjde på torsdagen styrräntan till 3 procent, en höjning med 0,5 procent från tidigare nivå. *Vi ser att inflationen börjar vika av i USA och i viss mån i Storbritannien men så är inte fallet i Sverige och eurozonen. Delvis för att vi kanske ligger lite senare i cykeln men det kan också vara att vi kanske har ett lite värre inflationsproblem än andra länder,* säger Riksbankschefen Erik Thedéen. Riksbanken öppnar för att fortsätta höja räntan så tidigt som i april igen. *Vi har hög inflation som ännu inte har vikt av. Vi tror den kommer göra det **men** är osäkra på hur snabbt,* säger Erik Thedéen. Något som talar till Sveriges nackdel är den svaga kronan som gör importpriserna höga och i sin tur kan fortsätta göra det dyrare för konsumenterna. Det vi är rädda för är inte att elpriserna eller oljepriserna går upp och ner utan att det sprider sig till livsmedel, frisörer och bilreparationer.

2. olovlig kårverksamhet (x). Olovlig kårverksamhet är ett brott som

regleras i svenska brottsbalkens 18:e kapitel 4 § om högmålsbrott, allmänt kallad kårlagen. Lagen förbjuder att någon bildar eller deltar i en sammanslutning som utgör eller kan utvecklas till en olaglig militär trupp (paramilitär) eller polisstyrka. Lagen förbjuder även att någon upplåter mark eller ger finansiellt stöd till en sådan sammanslutning. Brottet, som sällan lagförs, kan ge böter eller fängelse i högst två år. Kårlagen har använts i domstol tre gånger, i alla tre fallen mot nationalistiska grupper.

3. vid plattgränserna (2)

4. byggfusk och korruption (x). Se A1.

5. en ny koranbränning (1)

6. alla hjärtans dag (x)

7. låg sparränta och hög låneränta (1). Sveriges storbanker har nu alla rapporterat att de gjorde stora vinster under 2022. Bankernas ökade intäkter förklaras till stor del av att bankerna har höjt boräntorna mer än vad man höjt sparräntorna. Henrik Braconier är chefsekonom på Finansinspektionen och han menar att bankernas marginaler, alltså skillnaden i vad det kostar banken att låna pengar respektive vad banken sedan tar i bolåneräntor från kunderna, gott kan pressas.

8. mediciner (1)

9. sin nationaldag (x)

10. 1912 (x)

Korsord B:

1. landhöjning, 2. seismolog
 3. Richterskalan, 4. Skanderna
 5. subduktionszon, 6. plattgränserna
 7. jordbävning, 8. Pangea
 9. Himalaya, 10. epicentrum
 11. Wegener
- Nyckelord: jordbävning